

Velmut lukuetapit

Lukustrategioiden ja kirjallisuuden opetusta askel kerrallaan

Velmut lukuetapit

Lukustrategioiden ja kirjallisuuden opetusta askel kerrallaan

Teksti:
Justiina Nielikäinen

Kuvitus:
Juha Harju (lisenssillä CC BY-NC 4.0)

🗨️ Kielenhuolto, ulkoasu ja taitto:
Hillitty pilkku, Heli Ristilä

Julkaisija:
Lukeva kunta, Karkkilan kaupunki 2022

Materiaalia saa vapaasti käyttää ja julkaista
ei-kaupallisiin tarkoituksiin.

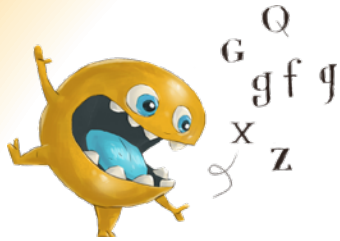
Materiaali on tuotettu Opetushallituksen rahoittamassa
Lukeva kunta -verkostojen Lukuliikettä niveliin -hankkeessa.

Tässä oppaassa on käytetty Google-fontteja
Be Vietnam • Noto Serif • *Caveat*.

Voit ladata fontit tästä linkistä.

ISBN 978-952-67371-7-1

Sisällys

Johdanto • 4

Lukustrategiat • 5

Ennakointi ja ennustelu
Kysymysten teko
Omin sanoin ja tiivistäen
Kielen rikastuttaminen
Päätelmien tekeminen
Muistia tukevat strategiat

Etappiajattelu • 8

Kirjalistat etappeineen
Mitä etapit ovat?
Etappien käyttö ilman taitotasoryhmiä

Miten kirjat jaetaan etapeiksi? • 9

Lukuvelmut opetuksessa • 11

Taitotasokortit • 15

Tavumaisku • 16
Sanarousku • 17
Tekstihotku • 18
Kirjarohmu • 19
Lukuhirnu • 20
Kirja-ahmatti • 21
Suurahmatti • 22

Ideoita etappien ja lukuvelmujen käyttöön • 23

Lukuläksy
Lukupiiri
Perinteiset lukumadot
Lukurallipassi
Luokkavaluutta
Etappikisa

Lähteet • 24

Tiivistelmä taitotasoista • 25

Tekninen lukutaito • 25
Ymmärtävä lukutaito ja monilukutaito • 26

Lukuvelmujen värityssivu • 27

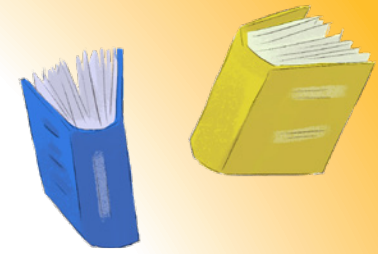
Lukurallipassi ykkönen • 28

Lukurallipassi kakkonen • 29

Leikattavat lukuvelmuhahmot • 30

Johdanto

Lukutaito kehittyi, kun lapsi innostuu lukemaan. On tärkeää, että opettajat ja kasvattajat innostavat lasta kirjallisuuden pariin. Myös lapsen motivaatio vaikuttaa paljon siihen, miten lapsi innostuu lukemisesta. Lapsen motivaatiota tukevat luokan positiivisesti virittäytynyt ja kannustava ilmapiiri, kokemukset osallisuudesta sekä erilaisten oppimisstrategioiden oppiminen ja niihin harjaantuminen. Harjaantuminen lisää lapsen kompetenssia eli taitoa ja luottamusta omiin kykyihinsä. Erilaiset lukustrategiat ovat tärkeitä työkaluja erityisesti heikosti tai hitaasti lukevalle lapselle.

Tämän materiaalin tarkoitus on tukea ja helpottaa lapsen omien kirjallisuusvalintojen tekemistä hänen taitotasolleen sopivasta kirjavalikoimasta sekä auttaa opettajaa opettamaan lukustrategioita. Tarkoitus on myös selkeyttää askeleita lukutaidon portailla niin lapselle itselleen kuin hänen kasvattajilleen. Materiaalin selkeät lukustrategiakortit konkretisoivat sen, mitä juuri tietyssä lukutaidon vaiheessa olevan lapsen tulee harjoitella. Kun lapsen tekninen lukutaito karttuu, materiaalin painopiste siirtyy enemmän ja enemmän ymmärtävän lukemisen harjoitteluun. Taitotasokorttien hauskat lukuvelmut innostavat lasta lukemaan ja auttavat häntä valitsemaan tasolleen sopivaa kirjallisuutta.

Omalle tasolle sopivan kirjallisuuden löytäminen on vasta ensimmäinen vaihe. Materiaalin toinen kantava ajatus on jakaa kirjallisuus sopiviin osiin, jotta pitkänkään kirjan lukeminen ei tuntuisi ylivoimaiselta. Tämän etappiajattelun taustalla on monien opettajien käyttämä päivittäinen lukuaika: he antavat lukuläksyksi esimerkiksi viidentoista minuutin päivittäisen urakan. Aika voi

olla kuitenkin monelle pienelle oppilaalle vielä hankala käsitellä – ja viisitoista minuuttia voi olla hyvin pitkä aika, jos lukutaito vasta orastaa. Toisaalta taas taitava lukija voi lukea kokonaisen helppolukuisen kirjan viidessätoista minuutissa. Harva ensimmäisellä tai toisella luokalla oleva lapsi kuitenkaan kertoo lukeneensa neljä kirjaa viikossa, vaikka läksyajan puitteissa sen pitäisi olla melko tavallista.

Kun lapsen omalle tasolle sopiva kirja on jaettu sivumääräksi ja etapeiksi, on opettajan helppo antaa lapselle läksy, joka on konkreettinen ja jonka tämä ymmärtää. Opettaja voi säädellä lapsen lukemiseen käyttämää aikaa, kun hän säätelnee luettavien etappien määrää. Yhden etapin pituus on lukijasta ja kirjasta riippuen 20–40 minuuttia. Kun lapsi siis lukee kaksi viikoittaista etappia, hänen lukemiseen käyttämänsä aika on suunnilleen sama kuin päivittäisellä viidentoista minuutin aikaläksyllä.

Etapit auttavat lasta lukemaan tavoitteellisesti kokonaisia kirjoja heti, kun tekninen lukutaito on riittävän hyvä. Kokonaisten kirjojen lukeminen taas lisää lapsen pystyvyyden tunnetta ja kokemusta kehittyvästä, ihan oikeasta lukutaidosta.

Tämän materiaalin eri osia voi käyttää yhdessä tai erikseen. Jos haluat keskittyä lukustrategioiden tavoitteelliseen opettamiseen, voit hyvin käyttää pelkkiä lukuvelmukortteja ja ottaa ne osaksi omaa tapaasi luetuttaa lapsia. Jos taas innostut valmiiksi pilkotuista kirjoista ja niiden helppoudesta esimerkiksi lukupiirikirjoina, voit napata käyttöösi pelkän kirjallistan, jolta löydät reilut sata valmiiksi etappeihin jaettavaa kirjaa. Jos tahdot ainoastaan käyttää Juha Harjun suunnittelemaa lukuvelmuhahmoja vaikkapa kirjanmerkkeinä tai ilmaisemassa kirjakorien tasoja, voit toimia niin.

Lukustrategiat

Teknisen lukutaidon opettelu alkaa kirjainten ja äänteiden opettelulla. Kun lapsi oppii yhdistämään äänteet tavuiksi ja sanoiksi, aukeaa lukutaidon maailma. Kun lukeminen entisestään sujuvoituu, moni lapsi ajattelee, että hän osaa lukea ja että lukutaito on nyt hankittu. Lukutaitoa voi ja pitää kuitenkin kehittää vielä sujuvan teknisen lukutaidon saavuttamisen jälkeen. Erilaisin lukustrategioiden tähdätään ymmärtävään lukemiseen.

Myös kuullun ymmärtämisellä on iso merkitys lukutaidon kehityksessä. Lasta voi tukea ymmärtämään kirjoitettua kieltä jo ennen kuin hän on kouluiässä siten, että hänelle luetaan tarinoita ja satuja. Lapsen laaja sanavarasto ennustaa hyvää lukutaidon kehitystä.

Moni lapsi omaksuu automaattisesti erilaisia lukustrategioita, jotta hän ymmärtäisi lukemaansa. Lasta – erityisesti esimerkiksi heikosti kieltä puhuvaa tai lukuvaikeuden

kanssa elävää lasta – kuitenkin auttaa, jos hänellä on selkeitä toimintamalleja siihen, miten tekstistä voi löytää haluamansa. Siksi erilaiset lukustrategiat olisi syytä tehdä näkyviksi työkaluiksi niin, että niitä opetellaan järjestelmällisesti osana

kaikkien tekstien käsittelyä, ei vain opiskeltavana jaksona keskellä lukuvuotta.

Esimerkiksi Ateljee-opetukseen kuuluu aina erilaisten strategioiden ja toimintojen

mallintaminen ja sanallistaminen. Ateljee-mallin hengessä myös tässä materiaalissa pilkotaan tavoitteet ja osaamiset pieniin osiin, jotta ne tulevat näkyviksi, harjoiteltaviksi lukutaidon osa-alueiksi. Omat, omaan taitotasoon soveltuvat tavoitteet auttavat lasta suuntaamaan toimintaansa.

Luetun ymmärtämiseen tähtäävät strategiat jaetaan usein kolmeen osa-alueeseen: ennen lukemista, lukemisen aikana ja lukemisen jälkeen käytettäviin strategioihin. Kaikenlainen ennako-oletusten aktivointi tapahtuu ennen tekstiin syventymistä. Lukemisen aikana palataan tarvittaessa taaksepäin ja ennustellaan jatkoa sekä tunnistetaan tekstin pääajatuksia ja myöhemmässä lukemisen vaiheessa esimerkiksi rakenteita. Lukemisen jälkeisiin strategioihin kuuluvat muun muassa tiivistäminen ja johtopäätösten teko.

Ennakointi ja ennustelu

Ennen kuin lukija syventyy tekstiin, hän pohtii, mitä tietää aiheesta jo valmiiksi ennakkotietoihinsa nojaten tai mitä aiheesta selviää esimerkiksi kuvien, kuvatekstien ja otsikoiden perusteella. Lukeminen on helpompaa, kun on jonkinlainen ajatus siitä, mihin teksti on johdattamassa. Kun ennakkotiedot aiheesta on aktivoitu, on aikaisemman tiedon päälle helpompi rakentaa uutta. Tämä taas auttaa muistamaan tekstin sisältöjä paremmin. Näitä keinoja kannattaa hyödyntää myös kaunokirjallisuuden tutustuttaessa.

Lukemisen aikana tapahtuva ennustelu on yksi selittävä tekijä sille, että kirjasarjat ovat suosittuja. Kun samat hahmot ja juonirakenteet toistuvat kirjasta toiseen, lapsen on sisäistettävä vähemmän uutta ja hänellä on enemmän mahdollisuuk-

sia tietää, mitä seuraavaksi tapahtuu. Ennustettavuus selittää myös, miksi lapsi tarttuu samaan kirjaan tai tarinaan yhä uudestaan. Varsinkin lukutaidon alkuvaiheessa saman kirjan lukemiseen kannattaa jopa kannustaa: energiaa ei mene tarinan tai kokonaisuuden hahmottamiseen, koska se on jo tuttu, vaan lapsi voi keskittyä tekstin lukemiseen oikein. Uudelleen lukeminen tekee lukemisesta sujuvampaa. Ennustelu, tulevien tapahtumien arvailu, on hyvä strategia siksi, että se väistämättä aktivoi ymmärryksen jo luetusta ja toimii hyvänä pohjana erilaisten johtopäätösten tekemiselle myös täysin uutta tekstiä luettaessa.

Kysymysten teko

Kun lapsi opettelee esittämään kysymyksiä tekstille, hän oppii myös etsimään vastauksia niihin. Kysymyksiä kannattaa tehdä ennakkotietojen pohjalta, esimerkiksi kuvasta tai takakansitekstistä. Voi pohtia, mitä haluaa tietää kirjasta, sen henkilöistä tai tapahtumista. Lapselle voi olla motivoivampaa etsiä vastauksia omiin, häntä itseään kiinnostaviin kysymyksiin kuin opettajan suunnittelemiin. Kun lapsi asettaa kysymyksiä itse, hän tottuu myös siihen, että aina vastauksia ei ole.

Omin sanoin ja tiivistäen

Kun lapsi on lukenut tekstin, hänen on hyvä harjoitella sen kertomista omin sanoin heti lukemisen jälkeen. Tarinan kertominen omin sanoin auttaa lasta aktivoimaan muistia sekä mieleen palauttamisen mekanismeja. Alkuun tekstistä voi kertoa omin sanoin vaikka sivun kerrallaan, jos kokonaisen tarinan kertominen on liian vaikeaa. Apuna kertomisessa voi käyttää kirjojen kuvitusta.

Kun lapsi on oppinut kertomaan tarinan tapahtumat omin sanoin, hänen on hyvä opetella tiivistämään sen pääkoh-

dat. Tätä harjoitellaan niin, että ensin mallinnetaan ja mietitään apukysymysten avulla esimerkiksi kenestä kerrottiin, mikä oli tärkein tapahtuma tai mikä tapahtuma sysäsi kirjan tarinan liikkeelle. Ei siis kerrota koko tarinaa, vaan kerrotaan lyhyesti, mistä kirja tai teksti kertoo. Tätä voidaan harjoitella myös keksimällä otsikoita erilaisille lyhyille teksteille.

Kielen rikastuttaminen

Rikas ja laaja sanavarasto helpottaa lukemista. Lapsen kanssa kannattaa siis opetella huomaamaan vaikeat, vieraat ja kiehtovat sanat ja sananlaskut sekä selvittää, mitä ne tarkoittavat. Huomion ei tarvitse aina olla siinä, mitä ei ymmärretä, vaan voidaan keskittyä myös ihaniin, kauniisiin tai hassuihin sanoihin, jolloin sanavarastoltaan rikkaat lapset lähtevät pohdintaan mukaan helposti eikä toisaalta vaatimattomammalla sanavarastollakaan varustettu lapsi koe häpeää pitkistä sanalistaista. Sanojen ja sanontojen merkitystä kannattaa käydä yhdessä läpi, ja niiden avulla voidaan myös opetella esimerkiksi sanakirjojen käyttöä.

Päätelmien teko

Lapsilla on hyvin erilaisia valmiuksia tehdä päätelmiä teksteistä, joten tätä taitoa tulisi erityisesti mallintaa ja harjoitella yhteisesti. Jotta tekstistä voisi päätellä asioita, on löydettävä tietoa myös rivien välistä. Siksi tekstistä on tärkeää esittää

kysymyksiä, joihin ei löydy suoraa vastausta. Näitäkin tulee säännöllisesti harjoitella niin, että aluksi päätelmät ovat yksinkertaisia ja helposti löydettävissä lyhyestä kirjasta tai tekstikatkelmasta. Päättely voi olla esimerkiksi jonkin eläimen tunnistamista kuvauksen perusteella tai tunnetilojen hahmottamista kuvatuista eleistä. Pikku hiljaa päätelmiä voidaan laajentaa koskemaan suurempia kokonaisuuksia, esimerkiksi miksi päähenkilö päätti lähteä etsimään aarretta, miten otus oli joutunut ansaan tai mitä olisi tapahtunut, jos päähenkilö ei olisi juossut sillalle.

Muistia tukevat strategiat

Lapsen kannattaa opetella opiskelutekniikoita ja erilaisia muistia tukevia tapoja. Esimerkiksi jos lapsi muotoilee ajatuskarttaa pitkän tekstin lukemisen ohessa, se voi auttaa häntä palauttamaan mieleensä opeteltuja asioita.

Etappiajattelu

On lapsia, joiden on vaikea tarttua kirjaan. Liikaa tekstiä, liian vähän kuvia, liian monta sivua, aina liikaa jotain. Etappimenetelmä jakaa kirjat lapsen omalle taitotasolle sopiviin osiin ja kertoo, kuinka kauan hänellä kuluu kokonaisen kirjan lukemiseen.

Etappimenetelmän pohjana on seitsemän taitotasoryhmää. Tasot määrittyvät hierarkkisesti lukunopeuden perusteella, ja lukutaidon oppimisen alussa lapsi saavuttaa tasoja vauhdilla. Taitotasoryhmien maskotteina toimivat hauskat lukuvelmut. Lukuvelmuja voidaan käyttää sekä havainnollistamaan taitotasoa ja siihen liittyviä tavoitteita että sopivan kirjallisuuden merkitsemiseen, jolloin lapselle sopivan tasoisen lukeminen löytyy helposti oikeasta paikasta.

Jokaiselle tasoryhmälle on oma kirjalistansa ja jokaiselle ryhmän kirjalle on määritelty siihen kuuluva lukuaika sekä etappien määrä. Esimerkiksi Hotku-tasolla yksi tunnin kirja voi olla jaettu kahdeksi etapiksi,

mutta Suurahmatti-tason listauksessa saman sarjan kirjoja pitää lukea useita kokonaisia yhden etapin suorittamiseksi.

Kirjalistat etappeineen löydät tästä linkistä.

Huom! Kirjalistauksessa näkyvät Lukki-kirjastojärjestelmän saatavuustiedot, mutta kun klikkaat kirjaa, näet saatavuuden myös muissa kirjastoissa.

Ensimmäisille tasoille on valittu vain helppoja ja lyhyitä teoksia. Näin lapsi saa nopeasti ja helposti ensimmäiset onnistumisen kokemuksensa oikeiden kirjojen lukemisesta. Kun teknistä lukutaitoa alkaa kertyä, listojen valikoimat laajenevat. Myös sujuvasti lukeville on tarjolla kuvakirjoja ja lyhyitä teoksia, mutta niiden lisäksi listalla on pitkiä, tunteja vieviä romaaneja.

Mitä etapit ovat?

Yksi etappi vastaa lukijan tasosta riippuen noin puolen tunnin lukuaikaa. Juuri tasolle nousseella lapsella etapin lukeminen kestää hieman kauemmin kuin lapsella, joka on jo siirtymässä samalta tasolta seuraavalle tasolle. Selvimät erot syntyvät lähinnä ylemmillä taitotasoilla kirjoissa, joissa on paljon tekstiä. Toki esimerkiksi kuvien katseluun käytettävä aika on yksilöllistä ja voi pidentää lukuaikaa. Suoritetut etapit kannattaa tehdä jollain lailla näkyväksi, yksinkertaisimmillaan vaikka antamalla lapselle tarra jokaisesta suorituksesta. Lisää ideoita löydät materiaalin lopusta.

Etappien käyttö ilman taitotasoryhmiä

Voit käyttää etappimenetelmään luotua kirjalistausta myös ilman taitotasoja. Suositeltavaa on silloin valita jokin tietty lista, esimerkiksi Hirmujen tai Ahmattien lista. Listan valinta kannattaa tehdä ryhmän hitaimpien lukijoiden mukaan, jotta lukuaika ei hitaimmilla veny kohtuuttoman pitkäksi. Ryhmän nopeimmille lukuajat ovat tällöin vain lukemiseen käytettävä maksimiaika.

Miten kirjat jaetaan etapeiksi?

Miten sitten saat minkä tahansa kirjan yhteismitalliseksi etapilistalla olevien kirjojen kanssa? Näin se käy:

1. Katso sivumäärä ja vähennä siitä alkusivut.

Jos kirjassa on 56 sivua, mutta tarina alkaa sivulta 6, laske: $56 - 5 = 51$ sivua.

2. Laske kirjasta jonkin aukeaman sanamäärä ja arvioi sen perusteella koko kirjan sanamäärä.

Voi olla, että osalla kirjan yksittäisistä sivuista ei ole lainkaan tekstiä, mutta kun lasket koko esimerkki-aukeamalla olevan sanamäärän, ongelma poistuu.

Kun olet selvittänyt sanamäärät aukeamaa kohti ja kirjan sivumäärän, voit laskea etapit seuraavasti:

Esimerkiksi		
Kirjan sivumäärä		46
Aukeamien määrä	= sivumäärä / 2	23
Sanoja aukeamalla, keskiarvo		48
Kirjan sanamäärä	= aukeamat * sanoja aukeamalla	1104

Erilaisten kirjatyyppien sanamäärän arviointi

Ei lainkaan kuvia:

Laske 2–3 sivun sanamäärä. Tästä saat helposti laskettua aukeaman sanamäärän keskiarvon.

Esimerkiksi Soturikissat ja Nummelan ponitallit

Paljon kuvia, paljon tekstiä:

Selaile kirjaa ja valitse aukeamat, joilla on eniten, vähiten ja keskimääräisesti tekstiä. Laske muutamien aukeamien sanamäärien keskiarvo.

Esimerkiksi Kepler62 ja Pet Agents

Paljon tekstiä, jonkin verran kuvia:

Valitse keskiarvon laskemiseksi sekä aukeamia, joilla on kuvia, että aukeamia, joilla ei ole.

Esimerkiksi Sinttu

Paljon kuvia, melko vähän tekstiä:

Monessa kirjasarjassa tekstiä on lähes sama määrä joka aukeamalla. Laske 3–5 aukeaman sanamäärä ja niistä keskiarvo.

Esimerkiksi Kirjatiikerit, banaanit

Kun olet laskenut sanamäärän, voit seuraavaksi laskea kirjan lukuajan

Oppilaan taso	luku aika hitaimmillaan / minuuttia	luku aika nopeimmillaan / minuuttia
Rousku	= sanamäärä / 2	= sanamäärä / 5
Hotku	= sanamäärä / 5	= sanamäärä / 13
Rohmu	= sanamäärä / 13	= sanamäärä / 25
Hirmu	= sanamäärä / 25	= sanamäärä / 55
Ahmatti	= sanamäärä / 55	= sanamäärä / 85
Suurahmatti	= sanamäärä / 85	

**Yksi etappi vastaa lukijan tasosta riippuen noin puolen tunnin luku aikaa.
Etappien määrä = luku aika / 30 minuuttia**

Luku aika pyöristetään, eli esimerkiksi todellinen luku aika 112–167 minuuttia pyöristetään ja ilmoitetaan etapeissa 2–3 tunnin luku ajaksi.

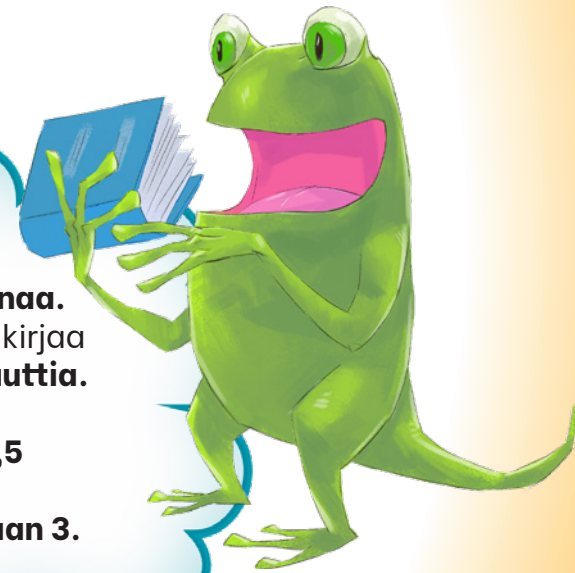

Jos kirja on lyhyt tai tarkoitettu aloitteleville lukijoille, etappien määrä kannattaa painottaa hitaimpien lukijoiden mukaan. Jos kirja on pitkä tai tarkoitettu edistyneemmille lukijoille, etappien määrä kannattaa painottaa nopeampien lukijoiden mukaan.

Esimerkiksi jos kirjan luku aika on 2–3 tuntia, etappeja voi olla 4–6. Jos kirja on lyhyt tai aloitteleville lukijoille – Rouskuille, Hotkuille tai Rohmuille – etappeja kannattaa tehdä kuusi. Jos kirja on pitkä tai edistyneemmille lukijoille – Hirmuille, Ahmateille tai Suurahmateille – etappeja kannattaa tehdä neljä.

Esimerkiksi

Kirjassa on 1000 sanaa.
Hitain Rohmu lukee kirjaa **1000 / 13 = 77 minuuttia.**
Etappeja on silloin **77 min / 30 min = 2,5**
eli pyöristettynä **etappeja on kaikkiaan 3.**

Lukuvelmut opetuksessa

Lukuvelmut ovat otuksia, jotka ovat eksyneet meidän maailmaamme ja ihastuneet lukemiseen ja kirjoihin. Lukuvelmut muistuttavat perhosia, sillä ne muuttavat muotoaan, kun oppivat uusia taitoja. Lasten tehtävä on auttaa otuksia kehittymään uudenlaisiksi olioiksi. Jokainen lapsi saa oman velmunsa, jota hän voi kehittää kehittymällä itse: kun lapsi itse oppii uusia juttuja, hän auttaa lukuvelmuaankin kehittymään.

Käytännössä siis jokainen lapsi saa omaa taitotasoaan vastaavan lukuvelmukortin esimerkiksi vihkoon liimattavaksi. Kun opettaja katsoo, että tarvittavat taidot on saavutettu, lukuvelmu kehittyy seuraavaan muotoonsa ja lapsi saa uuden kortin. Kortista näkee, millaisia taitoja lapsella ja lukuvelmulla jo on sekä mitä taitoja juuri tässä lukemisen vaiheessa kannattaa harjoitella. Näistä tavoitteista voidaan valita välitavoitteet, joihin lapsi keskittyy sovitun ajan, kuten viikon tai kaksi, esimerkiksi värittämällä. Näin tieto lukutaidon harjoiteltavasta osa-alueesta menee kätevästi myös kotiin.

Osalla lapsista lukunopeus kehittyy eri tahtiin lukustrategioiden kanssa. Siinä tapauksessa kortti kannattaa valita opeteltavien taitojen eikä lukunopeuden mukaan, sillä hallussa olevat strategiat kompensoivat puutteita lukunopeudessa. Myös nopea tekninen lukija, jonka on vaikea ymmärtää lukemaansa, hyötyy alempien tasojen strategioiden harjoittelusta ja helpoista, lyhyistä kirjoista. Lukunopeus antaakin vain osviittaa lapsen lukutaidosta ja on tämän menetelmän osalta merkityksellinen vain, jos opetuksessa hyödynnetään etapeiksi jaettuja kirjalistoja.

Tavumaisku

Sanarousku

Tekstihotku

Kirjarohmu

Lukuhirmu

Kirja-ahmatti

Suurahmatti

Lukutasojen osaamiskuvaukset

Tavumaisku

Lukunopeus 0–2 sanaa minuutissa.

Lukee kuvia ja joitakin tavuja. Kaikki kirjaimet eivät ole vielä tuttuja.

Sopivaa kirjallisuutta: tavulistat; Kipinät-sarjan tyylliset tekstit, joissa on käytetty vain muutamaa kirjainta; aapisen tavulistat ja -laatikot; äänettömät kirjat ja muut kirjat, joista luetaan vain kuvat.

Etapeiksi sopivat esimerkiksi Kipinät-kirjat tai tavulistat, jotka pitää lukea muutaman kerran viikon aikana. Tällä tasolla etappi ei muodostu vielä laskennallisesta ajasta, vaan tärkeää on lukea paljon ja monipuolisesti. Toistolukeminen on hyödyllistä, samoin perinteisten tavulistojen ja -laatikoiden lukeminen useaan kertaan.

Sanarousku

Lukunopeus 1–5 sanaa minuutissa.

Lukee kohtalaisesti tavutettua tekstiä. Vieraat kirjaimet voivat mennä sekaisin, samoin kirjaimet saattavat epähuomiossa vaihtaa paikkaa. Harjoittelee jo kirjojen lukemista, vaikka ne voivatkin vielä tuntua vaikeilta. Toistolukemisesta on edelleen paljon hyötyä.

Sopivaa kirjallisuutta: Tavulistat, joissa on vierasperäisiä kirjaimia tai

useampikirjaimisia tavuja; sanalistat tutuilla, helpoilla kirjaimilla; kirjoista esimerkiksi Kipinät-sarja, Mäkelän lyhyimmät tavutetut kirjat (Kirja käteen -sarjan tavutetut teokset, Lukumestari-sarja), Vau-kirjan lyhyet tavutetut esimerkiksi Kana ja muna, Safari ja niin edelleen.

Yhdeksi etapiksi sopii lähes mikä tahansa luettu teksti, kirjanen tai sovittu määrä tavu- tai sanalistojen lukukertoja. Käytetyllä ajalla ei vielä tässä vaiheessa ole juuri merkitystä. Etappilistauksesta löytyy muutamia teoksia tällekin taitotasolle.

Tekstihotku

Lukunopeus yli 5 sanaa minuutissa.

Lukee pääasiassa tavutettua tekstiä. Harjoittelee lukemaan ilman tavuja. Hotku-vaiheessa lapsi saattaa haluta luopua tavutetun tekstin lukemisesta, mutta sitä ei kannata hylätä vielä kokonaan, sillä tavutetun tekstin lukeminen helpottaa sanojen tavurajojen hahmottamista kirjoitettaessa.

Sopivaa kirjallisuutta: Kaikki tavutettu kirjallisuus, esimerkiksi Mäkelän lyhyet tavutetut (Etsiväkoirat, Hyvä Henkka!), Kirjatiikerit-sarjan teokset ja Vihreät banaanit. Tavuttamattomista kirjoista sopivan lyhyitä ovat Hyppivä sammakko -sarjan kirjat. Vau-kirjoissa on lyhyitä kirjoja, joissa pitkät sanat on tavutettu, esimerkiksi Kissa ja koira ja Yök, kakkaa. Tietokirjoiksi sopivat esimerkiksi lyhyet Näin me kasvamme -sarjan eläinkirjat.

Tässä vaiheessa kannattaa etappina pitää mitä tahansa luettua kirjaa, jotta lukuinto kasvaa. Etappiin käytetty aika ei ole vielä merkityksellistä, vaan tärkeintä on onnistumisen ilo ja kokonaisen kirjan lukemisesta syntyvä pystyvyyden tunne. Pidemmät kirjat, kuten Kirjatiikerit-sarjan teokset, kannattaa kuitenkin jakaa etapeiksi, jotta sinnikäs lapsi saa tunnustusta eli useamman suoritettun etapin pidemmän kirjan lukemisesta.

Kirjarohmu

Lukunopeus yli 15 sanaa minuutissa.

Lukee tavutettua ja tavuttamatonta tekstiä. Erityisesti pitkät sanat voivat olla vielä vaikeita ja sujuvuutta harjoitellaan.

Sopivaa kirjallisuutta: Kirja käteen -sarjan tavuttamattomat kirjat, Piraatti-Petet, kuvakirjat, sarjakuvat, Siniset banaanit ja Lukuraketti-sarja. Innokkaille lukijoille Lukupalat-sarjan teokset (esimerkiksi Totti- tai Kokkiklubi-kirjat). Tavutetuista kirjoista esimerkiksi Kirjatiikereissä ja Vihreissä banaanissa on sopivasti tekstiä. Reuhurinteen Luen itse -sarjan kirjoissa on sinnikkäälle lukijalle paljon tekstiä, mutta niissä pitkät sanat on tavutettu.

Tällä tasolla etappien aikataavoite alkaa olla yhdenmukainen seuraaviin tasoihin verrattuna, eli Rohmu-tason lukijalle yksi etappi on 20–40 minuutin luku-urakka. On hyvä ottaa huomioon, että ensimmäisen luokan alussa tällä tasolla olevalle lukijalle kirjojen lukeminen voi olla vierasta. Näissä tapauksissa kannattaa aloittaa esimerkiksi yhdestä viikoittaisesta etapista ja kasvattaa viikkotavoitetta, kunhan rutiini säännölliseen lukemiseen on muodostunut.

Lukuhirmu

Lukunopeus yli 25 sanaa minuutissa.

Lukee melko sujuvasti tavuttamatonta tekstiä. Tällä tasolla luetun ymmärtämisessä voi olla jo selviä eroja lasten välillä. Innokkaimmat ja hyvin lukemaansa ymmärtävät voivat lukea pitkiä kirjoja hitaasti mutta sinnikkäästi, kun taas toiset harjoittelevat virkkeiden ymmärtävää lukemista. Korteista on hyvä valita yksilöllisesti harjoiteltavat taidot. Heikosti lukemaansa ymmärtävän lapsen kannattaa jäädä tälle tasolle harjoituttamaan perustaitoja, vaikka lukunopeus riittäisikin seuraavalle kortille.

Sopivaa kirjallisuutta: Siniset ja punaiset banaanit, Lukupalat-sarja, Tatut ja Patut, Reuhurinteen Luen itse -sarja, kuvakirjat, sarjakuvat, Lukuraketit ja Lukuavain-sarja.

Etappikirjalistauksesta on hyvä ehdottaa lapsille kirjoja, jotka tukevat lapsen lukuinnon kehittymistä. Kirjan pituudella ei ole merkitystä – ainoastaan sillä, että lapsi lukee! Jos lapsi kokeilee pidempää kirjaa mutta kokee sen liian haastavana, voi yhden etapin suorittamisen jälkeen hyvin vaihtaa kirjaa. Huonoa tai vaikeaa kirjaa ei tarvitse lukea loppuun.

Kirja-ahmatti

Lukunopeus yli 55 sanaa minuutissa ymmärtäen lukemansa tai yli 85 sanaa minuutissa, mutta ymmärtävä lukeminen kaipaa runsaasti harjoitusta.

Lukee hyvin ja huomaa yleensä itse väärin lukemansa sanat. Innokkuus kompensoi nopeutta ja Ahmatit voivat hyvin lukea jo melkein mitä tahansa kirjallisuutta, jos kiinnostusta on.

Vähemmän innostuneille Ahmateille on tärkeää tarjota edelleen helppolukuisia, kuvitettuja ja sopivan lyhyitä tekstejä.

Ahmatti- ja Suurahmatti-tasojen etappilistaus on sama, joten erot näissä tasoissa tulevat lähinnä lukunopeudessa ja ymmärtävän lukemisen kehittämisessä. Jos esimerkiksi muistin tai suppean sanavaraston vuoksi lapsen ymmärtävän lukemisen taidot eivät riitä Suurahmatti-tasolle vaikka nopeus riittää, kannattaa keskittyä hiomaan Ahmatti-tason tavoitteita ennen Suurahmatti-tasolle siirtymistä.

Sopivaa kirjallisuutta: Siniset ja punaiset banaanit, Kapteeni Kalsarit, Lukupalat, Sinttu-kirjat, Tatut ja Patut, monenlaiset tietokirjat, runot, Risto Räppääjät, Kahjo kouluni-sarja, Supermarsut, Pet Agents -sarja, Neropatit, Isämiehet, Koiramiehet ja selkokirjat.

Suurahmatti

Lukunopeus yli 85 sanaa minuutissa ja hyvä ymmärtävä lukutaito.

Teknisesti lukeminen on hyvin sujuvaa ja suurin osa Suurahmatti-tason lukijoista voi valita omatoimisesti lähes minkä tahansa kiinnostavan kirjan luettavaksi.

Sopivaa kirjallisuutta on lähes mikä tahansa. Hyvin lyhyitä teoksia Suurahmatit joutuvat lukemaan useita, jos mielivät saada niitä lukemalla etapin suoritettua. Kaikki Aku Ankoista Soturikissoihin käy. Viimeistään Suurahmatti-tasolla on hyvä ainakin kokeilla jonkin pidemmän kirjan lukemista.

Pitkien romaanien lukijoille voi ottaa käyttöön tuplaetappisysteemin, jossa yhden tuplaetapin suorittaa noin tunnissa. Opettaja määrittelee, saako tuplaetapista kaksinkertaisen suorituksen vai lasketaanko tuplaetappi yhdeksi etapiksi.

Taitotasokortit

Vinkit:

Lukuvelmun nimen perässä olevaan laatikkoon
voi kirjoittaa lapsen nimen.

Harjoittelen-osion tähdet voi värittää
osaamisen merkiksi,
kun harjoiteltava asia sujuu.

Ta-vu-mais-ku

Mais-ku on u-te-li-as ka-ve-ri, jo-ka ha-lu-aa ot-taa sel-vää sii-tä, mi-tä kir-jai-met ja ta-vut oi-kein tar-koit-ta-vat.

O-saan

- muut-taa kir-jai-mi-a ään-teik-si
- lu-ke-a ku-vi-a
- kuun-nel-la ta-ri-noi-ta.

Luen

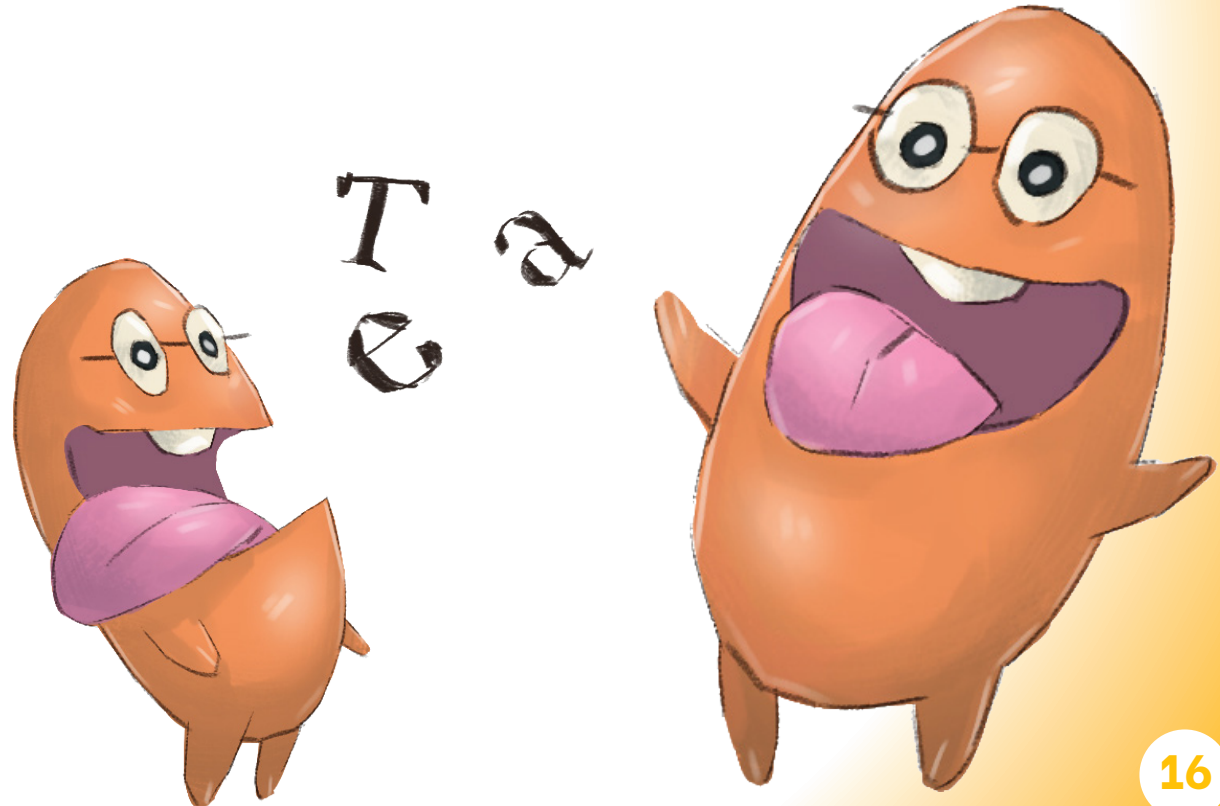
- sa-man a-si-an mon-ta ker-taa
- tois-ta-en jon-kun muun lu-ke-mi-sen pe-räs-sä
- ta-vu-laa-ti-koi-ta
- ta-vu-lis-to-ja
- kir-jo-ja, jois-sa on pal-jon ku-vi-a
- kir-jo-ja o-min sa-noin, kun jo-ku on lu-ke-nut kir-jan en-sin mi-nul-le, voin käyt-tää ku-vi-a a-pu-na.

Ee Pp Ii
Kk Jj

Har-joit-te-len

- ☆ kir-jain-ten ja ään-tei-den vas-taa-vuut-ta
- ☆ ään-tei-den yh-dis-tä-mis-tä ta-vuik-si
- ☆ ker-to-maan, mi-tä ta-ri-nas-sa ta-pah-tuu ku-vi-en pe-rus-teel-la
- ☆ kuul-lun ym-mär-tä-mis-tä: kuul-te-len pal-jon kir-jo-ja ja ta-ri-noi-ta.

Aa
Aa

Sa-na-rous-ku

Rous-ku on op-pi-nut jo vä-hän lu-ke-maan.
Rous-ku on to-del-la in-nos-tu-nut
op-pi-maan li-sää.

O-saan

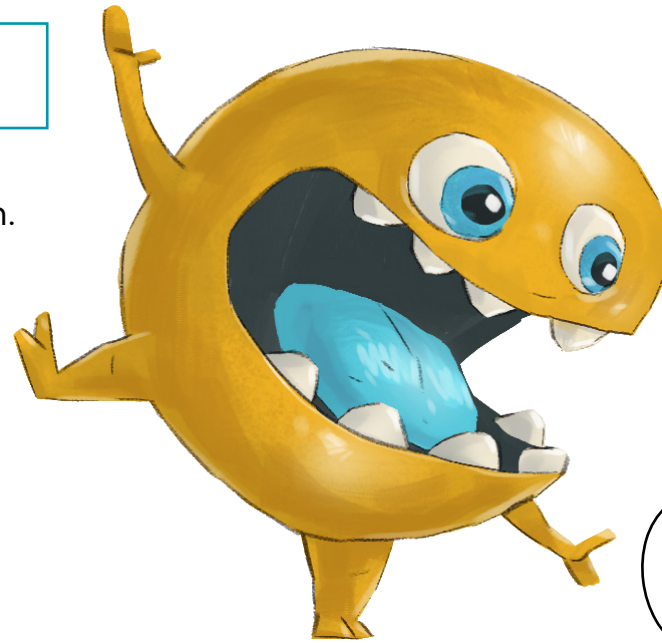
- muut-taa lä-hes kaik-ki kir-jai-met
ään-teik-si
- yh-dis-tää ään-tei-tä ta-vuik-si
- lu-ke-a help-po-ja ta-vu-tet-tu-ja
sa-no-ja
- ker-to-a, mi-tä ku-vas-sa ta-pah-tuu.

Lu-en

- sa-man a-si-an mon-ta ker-taa
- ta-vu-lis-to-ja
- help-po-ja sa-na-lis-to-ja
- Ki-pi-nät-sar-jan kir-jo-ja
- mui-ta help-po-ja vih-ko-si-a tai kir-jo-ja.

Voin ko-keil-la vaik-ka-pa näi-tä kir-jo-ja:

- En se ol-lut mi-nä!
- Si-mon kep-pi
- Leon lem-mi-kit: Mii-sun tor-kut
- Leon lem-mi-kit: Tuh-ma hauk-ku!
- San-te-ri kar-ku-teil-lä
- Las-si Fla-min-go
- A-li ja uu-si poi-ka
- Hy-vä Henk-ka! -sar-ja
- Et-si-vä-koi-ra-sar-ja.

Bb

Dd

Gg

Ff

Har-joit-te-len

- ★ vie-ras-pe-räi-si-ä kir-jai-mi-a ja
ään-tei-tä
- ★ ta-vu-tet-tu-jen sa-no-jen lu-ke-mis-ta
- ★ lu-ke-mie-ni sa-no-jen ym-mär-tä-mis-tä
- ★ ky-sy-mis-tä, jos en ym-mär-rä
- ★ vas-taa-maan help-poi-hin ky-sy-myk-siin
kuvis-ta ja kuul-lus-ta
- ★ ker-to-maan ta-ri-nan it-se ku-vi-en
pe-rus-teel-la.

Teks-ti-hot-ku

Hotku on jo päässyt kirjojen makuun. Se ha-lu-ai-si vain hotkia tekstin toisensa perään.

Osaan

- kaikki kirjaimet
- lukea ta-vu-tet-tu-ja sanoja ja helppoja virkkeitä
- ymmärtää lu-ke-ma-ni sanat
- vastata yk-sin-ker-tai-siin ky-sy-myk-siin kuvista ja kuullusta
- kertoa tarinan kuvien pe-rus-teel-la.

Luen

- ta-vu-tet-tu-ja kirjoja, kuten Kir-ja-tii-ke-rei-tä ja Vihreitä banaaneja
- vuo-ro-pu-he-lui-ta esimerkiksi aa-pi-ses-ta.

Voin kokeilla

- ku-va-kir-jo-ja, joissa ei ole tavuja
- sar-ja-ku-vi-a
- lyhyitä ta-vut-ta-mat-to-mi-a kirjoja, esimerkiksi Hyppivä Sammako -sar-jasta Ovela apina, Pikku Jussin pitkä juoksu, Laiska lin-nun-pe-lä-tin ja muita sellaisia.

Har-joit-te-len

- ☆ sanojen tarkkaa lu-ke-mis-ta
- ☆ äng-äänteen lu-ke-mis-ta
- ☆ omien virheiden huo-maa-mis-ta
- ☆ lukemaan uudelleen, jos en muista tai ymmärrä, mitä luin
- ☆ ta-vut-ta-mat-to-mi-en sanojen lu-ke-mis-ta
- ☆ virkkeiden ja lyhyiden ta-ri-noi-den ym-mär-tä-mis-tä
- ☆ en-nak-ko-o-le-tus-ten te-ke-mis-tä: mitä tiedän kirjan aiheesta
- ☆ tekemään ky-sy-myk-si-ä tekstille ennen lu-ke-mis-ta tai kuun-te-lu-a
- ☆ kertomaan ta-ri-nas-ta kuullun pe-rus-teel-la.

Kirjarohmu

Rohmu on tarkka tyyppi. Rohmu tietää, että sen täytyy huomata virheet ja korjata ne, jotta se kehittyisi. Rohmu jaksaa yrittää uudelleen, vaikka jokin välillä menisi pieleen.

Osaan

- lukea helpot tavuttamattomat sanat oikein
- lukea pitkät sanat, kun keskityn
- ymmärtää lukemani virkkeet
- kertoa, mitä tekstissä tapahtuu kuullun perusteella.

Voin kokeilla

- Sininen banaani -sarjaa
- Lukupalat-sarjaa
- Lukuraketti-sarjaa
- Piraatti Pete -sarjaa
- erilaisia kuvakirjoja
- lasten tietokirjoja
- runokirjoja.

Harjoittelen

- ☆ omien virheiden korjaamista
- ☆ takaisin palaamista tarvittaessa
- ☆ välimerkkien huomaamista – tauon paikka!
- ☆ hauskojen ja vieraiden sanojen huomaamista
- ☆ ennako-oletusten tekemistä: mitä tiedän kirjan aiheesta
- ☆ tekemään kysymyksiä kirjalle tai tekstille ennen lukemista
- ☆ löytämään vastauksia kysymyksiini
- ☆ tarinan ennustamista: mitä seuraavaksi tapahtuu
- ☆ kertomaan tarinan omin sanoin luettuani sen
- ☆ tutustumista eri tekstilajeihin, kuten tietotekstiin ja runoihin.

Lukuhirmu

Hirmulla on vauhti päällä. Se haluaisi kokeilla monia eri kirjoja eikä aina jaksaisi keskittyä vain yhteen, sillä erilaiset tarinat ovat ihanan mielenkiintoisia.

Osaan

- lukea tarkasti, kun keskityn
- huomata, jos teen virheitä tai en ymmärrä
- palata tarvittaessa takaisin tekstissä
- kertoa omin sanoin, mitä lyhyessä tekstissä tapahtuu
- ymmärtää lukemani virkkeet ja lyhyet kokonaisuudet.

Voin kokeilla esimerkiksi

- Reuhurinteen Luen itse -sarjaa
- Minidinot-sarjaa
- Tatu ja Patu -kirjoja
- Punainen banaani -sarjaa
- mitä tahansa kiinnostavaa kirjaa.

Harjoittelen

- ☆ lukemaan rauhassa ja huolellisesti
- ☆ välimerkkien huomaamista – tauon paikka!
- ☆ eläytyvää lukemista
- ☆ ennako-oletusten tekemistä: mitä tiedän tekstistä ennestään tai otsikoiden, takakannen ja kuvien perusteella
- ☆ vastaamaan epäsuoriin kysymyksiin lukemastani tekstistä
- ☆ vieraiden ja hauskojen sanojen bongaamista
- ☆ tapahtumien ennustamista
- ☆ tarinan tärkeimpien tapahtumien kertomista lukemisen jälkeen.

Kirja-ahmatti

Ahmatti on aikamoinen hassuttelija. Se ymmärtää jo monenlaista tekstiä ja osaa leikkiä kielellä. Ahmatin mielestä lukeminen on kivaa ja tärkeää.

Osaan

- keskittyä lukemiseen jo melko pitkään
- palata takaisin tekstissä tarvittaessa
- vastata helppoihin kysymyksiin luetun perusteella
- selittää tarinan omin sanoin
- kiinnittää huomiota vieraisiin, hauskoihin ja vaikeisiin sanoihin.

Voin kokeilla

- mitä tahansa kiinnostavaa kirjaa.

Kirja-ahmatin kannattaa kokeilla kirjaa, jossa on vain vähän tai ei ollenkaan kuvia.

- Ymmärrätkö?
- Osaanko kuvitella tapahtumat pelkästä tekstistä?
- Muistanko, mitä luin?
- Osaanko kertoa, mitä tapahtui ilman kuvia?

Harjoittelen

- ☆ huomaamaan välimerkit – tauon paikka!
- ☆ eläytyvää lukemista
- ☆ vieraiden ja hauskojen sanojen ja sanontojen bongaamista
- ☆ vieraiden sanojen ja sanontojen merkitysten selvittämistä
- ☆ tulkintaa vaativien vastausten löytämistä tekstistä
- ☆ itselle sopivien kirjojen valitsemista
- ☆ tapahtumien ennustamista
- ☆ tekstin tiivistämistä
- ☆ tarinan kertomista omin sanoin ilman kuvien apua
- ☆ erilaisten tekstien lukemista: uutiset, kirjeet, runot, tietotekstit, sarjakuvat, television tekstitykset ja niin edelleen.

Suurahmatti

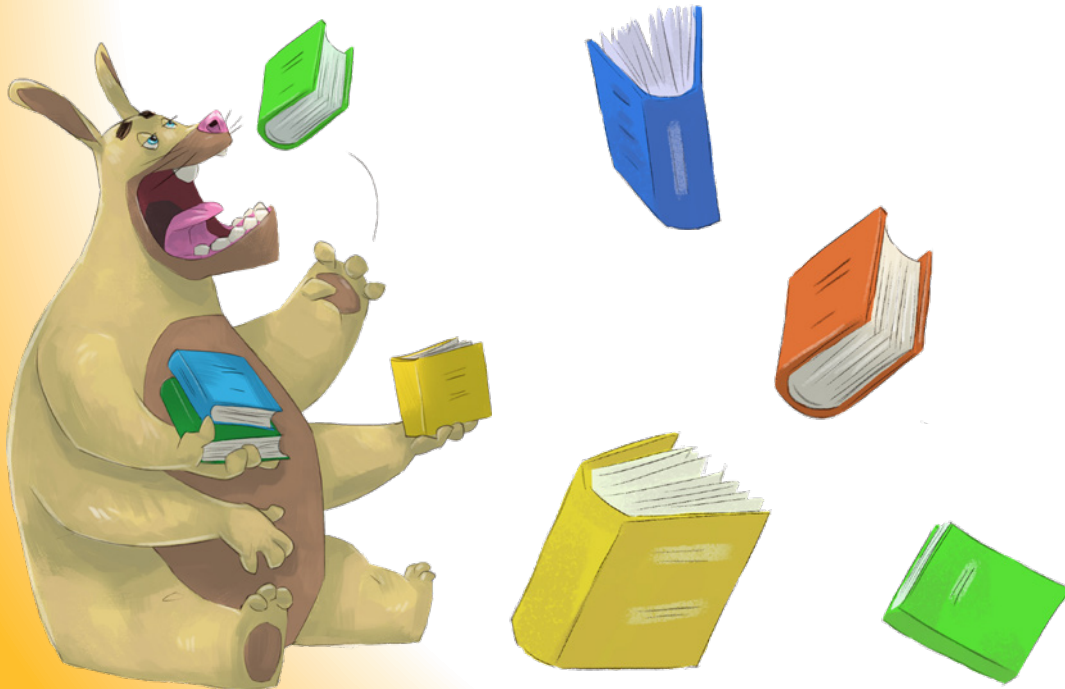

Osaan

- lukea huolellisesti ja oikein
- huomata välimerkit ja pitää sopivan tauon
- palata takaisin tarvittaessa
- päätellä otsikoiden ja kuvien perusteella, mistä teksti kertoo
- kertoa, mitä tiedän tekstin aiheesta ennestään
- vastata erilaisiin kysymyksiin tekstin perusteella.

Voin kokeilla

- mitä tahansa kirjaa, joka minua kiinnostaa.

Harjoittelen

- ☆ kysymysten esittämistä tekstile
- ☆ kysymyksiin vastaamista tekstin perusteella
- ☆ ennustamista
- ☆ vieraiden ja hauskojen sanojen ja sanontojen bongaamista
- ☆ ottamaan selvää, mitä vieraat sanat tai asiat tarkoittavat
- ☆ tiivistämään olennaiset asiat tekstistä
- ☆ pohtimaan, mitä kirjailija on halunnut sanoa ja mikä on kirjan tai tekstin sanoma
- ☆ erilaisten tekstien lukemista ja tunnistamista monipuolisesti.

Ideoita etappien ja Lukuvelmujen käyttöön

Lukuläksy

Kaikkien oppilaiden läksynä on suorittaa tietty määrä etappeja viikossa. Koska kaikkien etappimäärä on sama, lukevat lapset ajallisesti suunnilleen yhtä paljon viikossa, mutta itselleen soveltuvaa tekstiä. Esimerkiksi kaksi etappia viikossa vastaa neljää 15 minuutin luku-urakkaa. Etappien etu pelkkään aikäläksyyn verrattuna on, että kellon vilkuiluun käytetty aika ei vähennä lukuaikaa.

Lukupiiri

Opettajan työtä helpottaa, kun lukupiirikirja on valmiiksi jaettu sopiviin pätkiin. Samaa kirjaa lukeville oppilaille on helppo ilmoittaa, mille sivulle pitää seuraavaan lukupiiritapaamiseen mennessä lukea. Etappien avulla opettajan on helppo aikatauluttaa eri pituiset kirjat yhtä monelle lukupiirikerralle.

Lukemisen tekeminen näkyväksi ja lukemisesta palkitseminen

Perinteiset lukumadot

Voit korvata seinille kiinnitettävät kirjamadot etappimadoilla. Jokainen oppilas voi täyttää yhden pallon matoon aina luetuaan yhden etapin. Kun matoa täytetään jokaisesta etapista eikä kirjasta, hitaammat lukijat pääsevät heti alussa samalle viivalle sujuvien lukijoiden kanssa. Kokonaan luetut teokset voi madossa huomioda esimerkiksi niin, että kirjan luettuaan lapsi täyttää eri värisen pallon kuin etappeja merkitessään.

Lukurallipassit

Lukurallipasseja voi värittää etapeittain tai kirjoittain. Etappien värittäminen tekee jokaisen luetun pätkän näkyväksi. Valmis lukurallipassipohja löytyy tämän materiaalin liitteistä.

Luokkavaluutta

Etapeilla voi ansaita valuuttaa, joka käy open kauppaan. Kaupassa voi olla myynnissä kaikkea värityskuvista sisävälitunteihin.

Etappikisa

Järjestäkää koko koulun etappikisa. Mikä luokka lukee eniten etappeja? Ykkösluokkalaisten ja kolmosluokkalaisten etapit vaativat yhtä paljon työtä, joten kilpailla voi hyvin vaikka kummiluokkaa vastaan.

Lähteet:

Lukusilta

<https://lukusilta.fi/luetun-ymmartamisen-opettaminen-lukustrategioiden-harjaannuttaminen/>

Opetushallitus

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/ymmartamistaidot-ja-niiden-kehittaminen>

Lukemisen ja kirjoittamisen ateljeet, Ateljee-toimintamalli

<https://hundred-cdn.s3.amazonaws.com/uploads/post/file/377/ATELJEE-toimintamallista.pdf>

Määttä, Sami, videoluento, LukiLoki-koulutus 2020–2022, Jyväskylän yliopisto, Motivaation tukeminen

Salmela-Aro, K. & Nurmi, J-E. (2017). Johdanto. Teoksessa K. Salmela-Aro & J-E. Nurmi (toim.), Mikä meitä liikuttaa. Motivaatiopsykologian perusteet (s. 9–15). PS-Kustannus

Vihreällä pohjalla olevat tekstit kuvaavat jo opittuja taitoja, keltaisella pohjalla kyseisellä tasolla harjoiteltavia taitoja.

Tavumaisku	Sanarousku	Tekstihotku	Kirjarohmu	Lukuhirmu	Kirja-ahmatti	Suurahmatti
						

Tekninen lukutaito

Muutat joitain kirjaimia äänneiksi ja äänneitä kirjaimiksi.	Osaat lähes kaikki kirjainten ja äänneiden vastaavuudet.	Tunnistat kaikki kirjaimet.	Luet helppoja tavuttamattomia sanoja.	Luet huolellisesti.	Keskityt lukemiseen jo melko pitkään.	Huomaat välimerkit jo hyvin.
Opit kirjainten ja äänneiden vastaavuudet.	Luet helppoja tavutettuja sanoja.	Luet tavutettuja sanoja ja helppoja virkeitä.	Luet pitkiä sanoja, kun keskityt huolellisesti.	Huomaat itse, jos et ymmärrä tai teit virheen.	Osaat palata taaksepäin tarvittaessa.	Luet eläytyen myös, kun luet itsellesi.
Yhdistelet äänneitä tavuiksi.	Harjoittelet vierasperäisten kirjainten tunnistamista.	Ymmärrät sanat, jotka luet.	Ymmärrät virkkeet, jotka luet.	Osaat palata taaksepäin tarvittaessa.	Huomaat välimerkit -tauon paikka!	
Luet saman asian monta kertaa.	Luet tavutettuja sanoja.	Luet sanat tarkasti ja oikein.	Korjaat virheesi, jos luit väärin.	Huomaat välimerkit -tauon paikka!	Luet eläytyen.	
	Ymmärrät sanat, jotka luet.	Luet asian uudelleen, jos et ole varma, mitä luit.	Luet asian uudelleen, jos et ole varma, mitä luit.	Luet eläytyen.		
	Kysyt, jos et ymmärrä sanaa.	Luet tavuttamattomia sanoja.	Huomaat välimerkit -tauon paikka!	Luet tarkasti.		
	Luet saman asian monta kertaa.	Ymmärrät virkkeet, jotka luit.				
		Luet äng-äänneen oikein.				

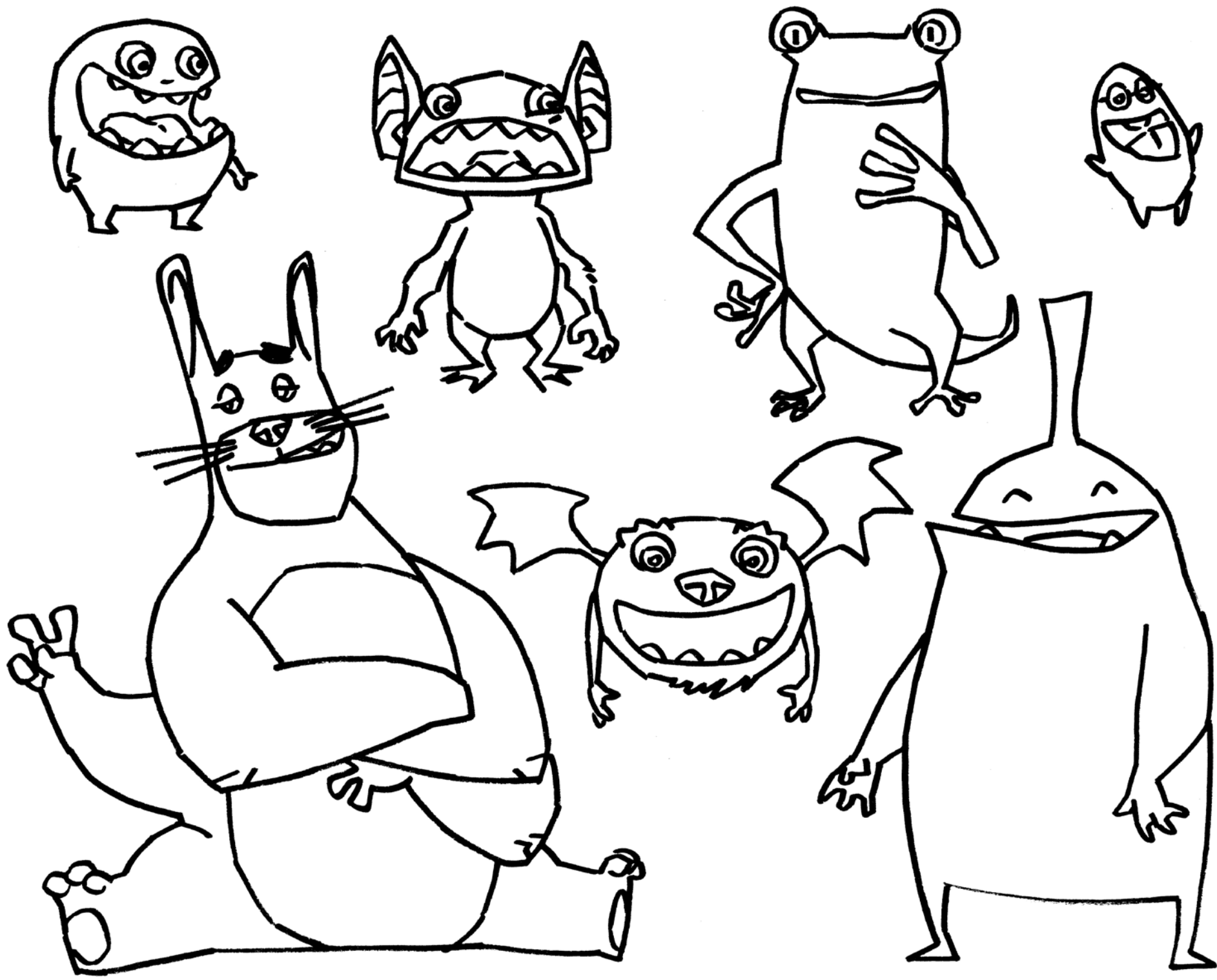
Vihreällä pohjalla olevat tekstit kuvaavat jo opittuja taitoja, keltaisella pohjalla kyseisellä tasolla harjoiteltavia taitoja.

Tavumaisku	Sanarousku	Tekstihotku	Kirjarohmu	Lukuhirnu	Kirja-ahmatti	Suurahmatti
						

Ymmärtävä lukutaito ja monilukutaito

Luet kuvia.	Osaat kertoa, mitä kuvassa tapahtuu.	Vastaat yksinkertaisiin kysymyksiin kuvista.	Kerrot, mitä tarinassa tapahtui kuulemasi perusteella.	Kerrot tekstistä omin sanoin.	Vastaat kysymyksiin luetusta ja kuullusta tekstistä.	Päättelet otsikoiden ja kuvien perusteella, mistä teksti kertoo.
Kuuntelet tarinoita.	Kuuntelet tarinoita.	Vastaat yksinkertaisiin kysymyksiin kuulemastasi.	Huomaat hauskat, vie-raat ja eriskummalliset sanat.	Ymmärrän lyhyet kokonaisuudet.	Kerrot kuulemasi tai lukemasi tarinan omin sanoin.	Osaat miettiä, mitä tiedät aiheesta ennestään.
Toistat tarinan kuvien perusteella.	Kerrot tarinan itse kuvien perusteella.	Kerrot itse tarinan kuvien perusteella.	Pohdit, mitä tiedät tekstin aiheesta ennestään.	Pohdit, mitä tiedät tekstin aiheesta ennestään.	Huomaat hauskat, vie-raat ja eriskummalliset sanat.	Esität kysymyksiä tekstille ennen lukemista ja sen aikana.
Kerrot tarinasta kuullun perusteella.	Vastaat yksinkertaisiin kysymyksiin kuvista.	Teet itse kysymyksiä tekstille ennen lukemista tai kuuntelemista.	Teet itse kysymyksiä tekstille ennen lukemista tai kuuntelemista.	Ennustat, mitä tarinassa seuraavaksi tapahtuu.	Selvität, mitä vieraat sanat tarkoittavat.	Ennustat, mitä tarinassa seuraavaksi tapahtuu.
	Vastaat yksinkertaisiin kysymyksiin kuulemastasi.	Pohdit, mitä tiedät tekstin aiheesta ennestään.	Kerro tarinastat, kun olet lukenut sen.	Kerrot tarinan tärkeimmät tapahtumat lukemisen jälkeen.	Ennustat, mitä tarinassa seuraavaksi tapahtuu.	Löydät vastauksia epäsuoriin kysymyksiin.
		Arvaat, mitä kirjassa voisi tapahtua muutaman kuvan tai takakansitekstin perusteella.	Arvaat, mitä kirjassa voisi tapahtua muutaman kuvan tai takakansitekstin perusteella.	Vastaat epäsuoriin kysymyksiin tekstistä, kuulemastasi tai lukemastasi.	Pohdit, mitä tiedät tekstin aiheesta ennestään.	Harjoittelet tekstin pääasioiden tiivistämistä.
		Kerrot tarinasta kuulemasi perusteella.	Ennustat, mitä tarinassa seuraavaksi tapahtuu.	Huomaat hauskat, vie-raat ja eriskummalliset sanat.	Ennustat, mitä tarinassa seuraavaksi tapahtuu.	Pohdit, mihin kirjoittaja pyrkii ja mikä on tekstin sanoma.
			Tutustut tietotekstiin ja runoon.		Tutustut erilaisiin teksteihin, kuten uutisiin, kirjeisiin, sarjakuviin, keskusteluketjuihin jne.	Luet ja tunnistat erilaisia tekstilajeja.

VÄRITÄÄ LUKUVELLMUT

Lu-ku-rat-li-pas-si

Ni-me-si:

kuningatar

T
a
e

Luku- ralli- passi

Nimesi:

